

Edward Balcerzan

Stanisław Furmanik (20 VI 1896 - 11 V 1972)

Biuletyn Polonistyczny 16/47, 87-89

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

da', "Roczniki Humanistyczne", t.6, 1956/1957, z.1, i "Sceniczne dzieje Norwida", "Pamiętnik Teatralny" 1966, z. 2.

Norwidowi poświęcił zresztą autor liczne opracowania bibliograficzne, uwagi edytorskie, studia z dziejów recepcji, prace o poglądzie na świat artysty i o jego sztuce poetyckiej.

Jeszcze więcej trudu badawczego włożył Jastrzębski w gromadzenie i komentowanie tekstów z okresu drugiej wojny światowej. Jako oddzielne publikacje ukazały się w jego opracowaniu książki Andrzeja Trzebińskiego: "Aby podnieść różę", Warszawa 1970, i "Kwiaty z drzew zakazanych", Warszawa 1972, oraz Zdzisława Stroińskiego "Okno", Lublin 1963. Twórczość tych lat była też przedmiotem jego rozprawy doktorskiej pt. "Literatura pokolenia wojennego wobec dwudziestolecia", opublikowanej w r. 1969. Pozostawił także w maszynopisie pracę habilitacyjną poświęconą zagadnieniu satyry i humoru okupacyjnego.

"Wspomnienia o Bolesławie Leśmianie" (Lublin 1966), wraz z kilku artykułami ogłoszonymi w prasie literackiej, dostarczają nowych, skrupulatnie przez Jastrzębskiego zebranych lub zainspirowanych materiałów biograficznych, dotyczących mało zbadanych kart z życia poety.

Wybór prac krytycznych Zdzisława Jastrzębskiego, pt. "Bez wieńca i togi", Warszawa 1967, obejmuje rzeczy różnej wartości, z różnych okresów i o różnym przeznaczeniu - nie daje więc próby krytyki w jego formie najwyższej, jest natomiast przeglądem możliwie pełnym jego zainteresowań. Zainteresowania te ciągle jeszcze szukały pełniejszego wyrazu.

Dr Zdzisław Łapiński

STANISŁAW FURMANIK

(20 VI 1896—11 V 1972)

"Doznawanie dzieł sztuki - pisał Stanisław Furmanik - może być w różny sposób utrudnione. Zależy to i od najróżnorodniejszych czynników zewnętrznych, i od osobnika chcącego poznać dzieła sztuki, jak wreszcie od rodzaju doznawanego dzieła sztuki. Jeśli chodzi o utwory muzyczne, zasadniczo wystarczy

nie być głuchym. (...) Jeśli chodzi o dzieła plastyki (obraz, rzeźba, obiekt architektoniczny), wystarczy nie być ślepym. (...) Jeszcze inaczej przedstawia się sytuacja w literaturze. (...) Każdy utwór literacki pisany jest w jakimś języku narodowym i może być dostępny tylko dla tych, którzy ten język znają."

Styl wypowiedzi naukowej w pismach doc.dra Stanisława Furmanika odznaczał się taką prostotą, jak gdyby wiedza o literaturze stanowiła naturalną część świadomości potocznej i była wartością chronioną i uznawaną przez ogół. Punktem wyjścia jego dociekań badawczych były zwykle, jak w przytoczonym wyżej fragmencie szkicu pt. "Paradoksy przekładu", kategorie najbardziej pierwotne, związane z powszechnymi doświadczeniami człowieka. Zajmował się teorią wiersza, genologią, sztuką translatorską, techniką recytacji, językiem widowisk teatralnych i filmowych, ontologią muzyki. Wybierał tedy problematykę specjalistyczną badań estetycznych, dziedziny wiedzy skodyfikowanej, "ścisłej", zamkniętej dla laika. Mimo to jednak drobne elementy mowy poetyckiej - rym, schemat metryczny, przecinek czy średniówkę - analizował zawsze w szerokim kontekście kultury. Przeobrażenie słowa poetyckiego traktował jako funkcję przeobrażeń sytuacji człowieka w świecie przedmiotów i znaków. Być może, dlatego właśnie do prac Stanisława Furmanika odwoływał się raz po raz Julian Przyboś. Obaj reprezentowali tę samą formację intelektualną. To samo przeświadczenie o powszechnej i wieczystej doniosłości sztuki.

Stanisław Furmanik urodził się 20 czerwca 1896 r. w Saratowie. Znał bezbłędnie język rosyjski. W latach pięćdziesiątych próbował zawodu tłumacza. Nie mógł jednak w owym czasie prowadzić jakiegokolwiek indywidualnej polityki translatorskiej - wydawca chciał literatury łatwej, przygodowej lub powieści fałszywych przez politykę kulturalną.

Syn muzyka, Józefa Furmanika, w latach młodzieńczych rozpoczął edukację muzykologiczną i jego debiut naukowy był poświęcony zagadnieniom muzyki ("Próba wyznaczenia przedmiotu muzyki", tekst drukowany w "Kwartalniku Muzycznym" w r.1929). W latach 1917-1922 studiował polonistykę i romanistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Rozprawę doktorską poświęcił sone-

tom Adama Mickiewicza. Był nauczycielem gimnazjalnym, pracownikiem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, członkiem zespołu redakcyjnego Słownika Języka Polskiego. W 1957 r. podjął pracę w Katedrze Literatury Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Oprócz wielu prac z zakresu teorii literatury, artykułów i recenzji, drukowanych w czasopismach i wydawnictwach zbiorowych, ogłosił m.in. tomy: "Podstawy wersyfikacji polskiej. Nauka o wierszu polskim" (Warszawa 1947), "Z zagadnień wersyfikacji polskiej" (Warszawa 1956), "Zarys deklamatoryki" (Warszawa 1958), "Słowo i obraz" (Poznań 1967).

Stanisława Furmanika poznałem w 1957 r. Prowadził zajęcia konwersatoryjne z literatury polskiej XX wieku, kierował także grupą seminaryjną, która zajmowała się zagadnieniami poetyki historycznej. Jako pedagog był zdecydowanym przeciwnikiem wiedzy encyklopedycznej: koncentrował się wokół kilku problemów wybranych - uczył lektury wielokrotnej, zwolnionej, dokładnej, prowadzącej nie tyle ku bezbrzeżnym obszarom "wpływów i zależności", ile w głąb utworu, w najgłębsze struktury znaczeń i walorów estetycznych. Dopóki praca magisterska seminarzysty nie była ukończona, docent doktor Stanisław Furmanik wymagał ustawicznych korekt i przeróbek, uzupełnień i ulepszeń; z chwilą zaś, gdy seminarzysta stawał przed komisją egzaminacyjną, jego opiekun naukowy wykazywał absolutną solidarność z młodym magistrantem - bronił cudzej koncepcji, ratował w sytuacjach wątpliwych, pomagał w rozwikłaniu pytań "podchwytliwych". Jak gdyby przedmiotem oceny był jego własny tekst.

Doc. dr hab. Edward Balcerzan

ANTONI TREPIŃSKI

(I V 1908—17 V 1972)

W dniu 17 maja 1972 r. zmarł w Warszawie Antoni Trepiniski, dziennikarz, bibliofil i badacz literatury. W tych właśnie dziedzinach życia kulturalno-naukowego trwale zaznaczał swoją obecność, kwitowana nie tylko licznymi artykułami publicysty-